

2.2 Vzdělávání

- počet studentů středních škol na 1 000 obyvatel byl v roce 2005 mezi kraji třetí nejvyšší
- tři čtvrtiny žáků středních škol se učilo anglicky, ke zvýšení kvality výuky přispěl pokles počtu žáků na třídu i učitele
- počet studentů vysokých škol bydlících v Jihomoravském kraji na 1 000 obyvatel byl v roce 2005 rovněž třetí nejvyšší
- střední délkou vzdělávání se Jihomoravský kraj řadil na druhé místo v ČR
- růst zájmu o studium při zaměstnání
- využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech napomáhá získávání nových znalostí a dovedností, které je možno uplatnit v profesním životě

Kvalita lidských zdrojů je dána vzdělanostními charakteristikami obyvatelstva. Vzdělání nebo vzdělanostní struktura obyvatelstva je dosaženým stavem, vzdělávání je potom proces zvyšování dosaženého stupně kvality lidských zdrojů. Vzdělávání je možno rozdělit na **vzdělávání počáteční**, pod tímto pojmem rozumíme školská léta před vstupem na trh práce zahrnující střední (sekundární vzdělávání) a vysoké školy (terciární vzdělávání). Druhou skupinou je **vzdělávání další**, resp. celoživotní vzdělávání, probíhající po vstupu na pracovní trh. Svoji roli v celoživotním vzdělávání hraje i běžný osobní život, kdy využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech dotváří kvalifikační úroveň jednotlivce.

Střední a vysoké školství

Střední, vyšší a vysoké školy jsou nástrojem počátečního vzdělávání. V jiné terminologii se objevuje pojem **formální vzdělávání**, jímž se rozumí vzdělávání, které vede k dosažení určitého stupně vzdělání, zpravidla ve školských zařízeních. V konečném důsledku je obsah shodný a zahrnuje sekundární (středoškolské) a terciární (vysokoškolské) vzdělávání. Prvním z měřítek úrovně vzdělávání je počet škol a počet studentů v nich.

Tab. 2.2.1 Učňovské a střední školství

Pramen: ÚIV

	Školní rok					
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Střední odborná učiliště						
školy	56	57	57	55	45	48
žáci (denní studium)	21 070	21 045	20 361	19 421	18 962	20 779
nově přijatí žáci	7 197	6 651	6 405	6 319	6 098	6 942
absolventi	5 475	5 857	6 141	6 482	6 256	.
Střední odborné školy (obory s maturitou a bez)						
školy	85	82	85	87	82	83
žáci (denní studium)	20 649	20 345	20 422	21 568	22 143	22 270
nově přijatí žáci	5 346	5 390	5 530	5 757	5 830	5 924
absolventi	4 844	4 635	4 734	4 774	5 028	.
Gymnázia						
školy	43	43	43	43	40	40
žáci (denní studium)	17 593	17 497	17 958	18 134	18 174	18 121
nově přijatí žáci (4 leté studium)	1 476	1 697	1 751	1 834	1 762	1 810
nově přijatí žáci (víceleté studium)	1 449	1 457	1 480	1 513	1 515	1 501
absolventi	2 840	2 458	2 974	3 012	3 487	.
Vyšší odborné školy						
školy	16	16	16	16	16	16
žáci (denní studium)	2 593	2 516	2 586	3 142	3 108	2 919
nově přijatí žáci	919	1 173	1 289	1 356	1 179	1 101
absolventi	920	885	463	769	941	.

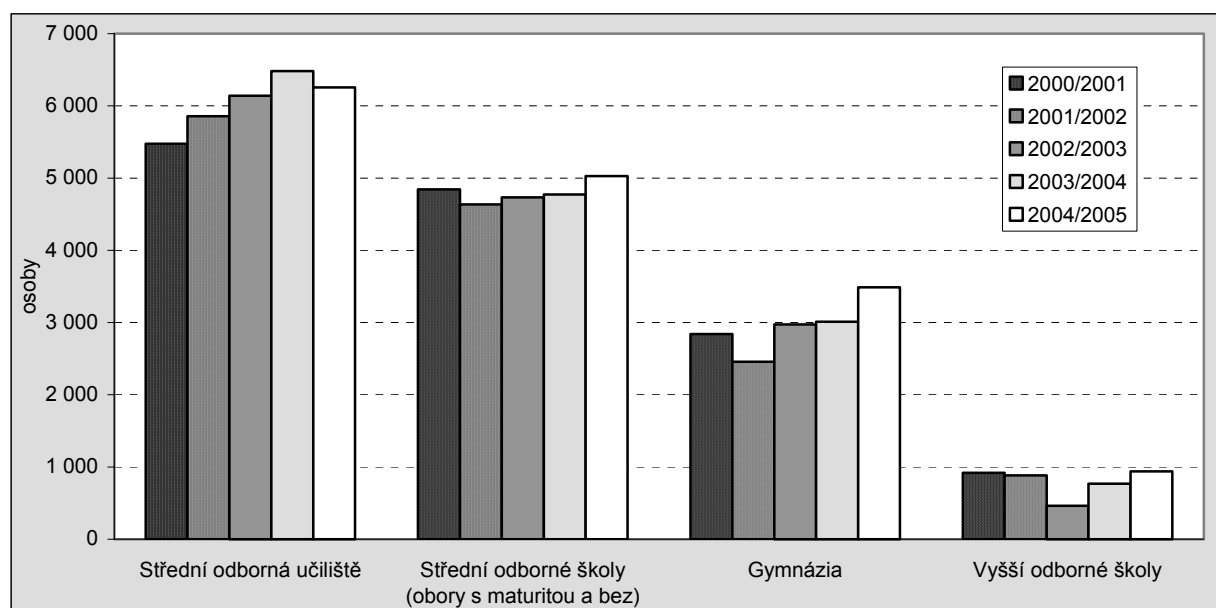
Ve školním roce 2005/2006 (pro zjednodušení dále jen rok 2005) existovalo na území Jihomoravského kraje 187 škol poskytujících střední a vyšší vzdělání, jejich počet se proti školnímu roku 2000/2001 (dále rok 2000) snížil o 13 škol. Počet se snížil o 8 učilišť, 2 střední odborné školy a 3 gymnázia, počet vyšších odborných škol se neměnil. Celkový pokles počtu středních škol byl zpožděným důsledkem propadu porodnosti, jenž započal v roce 1990. Počet středních škol v Jihomoravském kraji byl v roce 2005 třetí nejvyšší (po Praze – 241 a Moravskoslezském kraji – 198 škol), nejnižší počet byl v Karlovarském kraji – 61 středních škol.

Ovšem pokles počtu škol byl mezi kraji nejvyšší (v České republice se počet snížil o 33 škol), ne ve všech krajích se však v mezidobí počet středních škol snižoval. Například v Moravskoslezském i Karlovarském kraji se počet zvýšil o 7 škol.

V roce 2005 navštěvovalo střední školy v denním studiu 64,1 tisíc studentů, což bylo o 2,2 tisíce studentů více proti roku 2000. Podíl studentů gymnázií na celkovém počtu studentů se v uplynulých letech neměnil (cca 28 % celku), stejně jako podíl studentů vyšších odborných škol (cca 4,5 %), zvýšil se však podíl studentů středních odborných škol na úkor podílu studentů středních odborných učilišť (vzájemná změna podílu z 32,5 % na 34,5 %).

Počet studentů středních škol na 1 000 obyvatel v Jihomoravském kraji v roce 2005 dosáhl 38,3 osob, proti roku 2000 se zvýšil o 2,4 bodu. V porovnání s průměrem České republiky (36,6) to byla hodnota o 1,7 bodu vyšší. Tímto ukazatelem se také potvrzuje nadprůměrné postavení Jihomoravského kraje v této oblasti, neboť se v pomyslném žebříčku umístil na 3. místě po Praze a Jihočeském kraji.

Graf 5 Počty absolventů v Jihomoravském kraji – denní studium

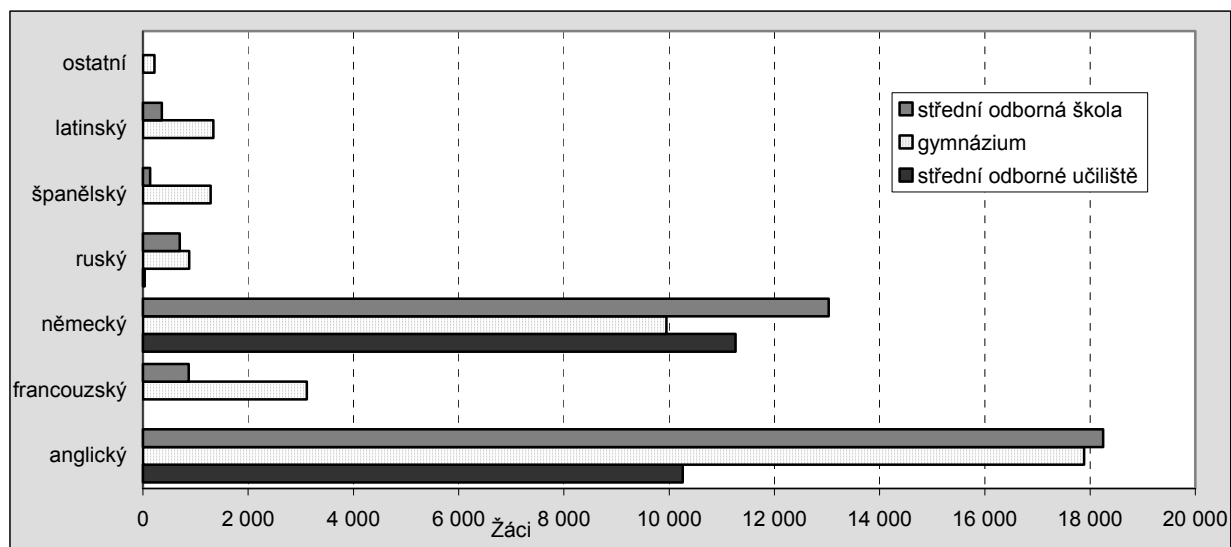

Z vývoje ve sledovaném období je zřejmé, že kromě středních odborných učilišť se v ostatních typech škol zvyšoval počet nově přijímaných žáků, nejvyšší relativní nárůst byl zaznamenán u nově přijatých žáků pro čtyřleté studium gymnázií – o 22,6 %. Ve všech typech škol sice kolísal počet absolventů, ovšem v konečném důsledku byl jejich počet na konci sledovaného období vyšší než na počátku (viz graf 5).

Pro výchovu mladé generace a pro její možnost uplatnění na mezinárodním trhu práce je důležité studium cizích jazyků. Ve všech typech středních škol je minimálně jeden cizí jazyk povinný – převládá angličtina a němčina. Prakticky tři čtvrtiny studentů středních škol se v roce 2005 učilo anglicky. Na gymnáziích to bylo téměř 98 % studentů a na středních odborných školách 80 % studentů. Pouze u středních odborných učilišť převažoval počet žáků učících se německy. Třetím nejčastějším jazykem byla francouzština, které se věnovalo více než 6 % studentů, ostatní jazyky v souhrnu (ruština, španělština, italština, latina) se učilo 8 % žáků středních škol.

Graf 6 Výuka cizích jazyků v Jihomoravské kraji v roce 2005

Pramen: ÚIV

Kvalitu výuky je možno posuzovat podle počtu žáků na jednu třídu či počtu žáků na 1 učitele. Podle typu škol se tyto údaje různí. Například v gymnáziích připadlo na jednu třídu 27,9 žáků (odpovídá průměru za ČR), u středních odborných škol to bylo 26,1 žáků (ČR 26,3) a u středních odborných učilišť to bylo 24,4 žáků na 1 třídu (ČR 23,9). Na jednoho učitele na gymnáziích připadalo 13,1 žáků (stejně jako za ČR), na středních odborných školách 11,8 žáků (ČR 12,3) a u středních odborných učilišť to bylo také 11,8 žáků, ovšem republikový průměr činil 10,5. Pozitivním jevem bylo, že prakticky u všech typů škol se tyto kvalitativní ukazatel vyvíjely příznivým směrem, což znamenalo, že klesal počet žáků ve třídách a zásluhou rostoucího počtu učitelů klesal počet žáků na jednoho učitele.

Tab. 2.2.2 Studenti vysokých škol v Jihomoravském kraji podle jednotlivých typů studia
(stav k 31. 10. 2005)

Pramen: ÚIV

	Studenti ve studiu										
	celkem	prezenčním					distančním a kombinovaném				
		v typu studijního programu					v typu studijního programu				
		celkem	bakalář- ském	magister- ském ²⁾	navazujícím magister- ským ¹⁾	doktor- ským	celkem	bakalář- ském	navazujícím magister- ským ¹⁾	magister- ským ²⁾	doktor- ským
Vysoké školy celkem	64 121	51 384	27 983	15 889	5 341	2 871	13 346	7 552	1 376	1 378	3 070
Vysoké školy veřejné											
MU Brno	30 147	22 672	11 376	8 406	2 073	1 446	8 057	5 331	597	596	1 556
VFU Brno	2 357	2 190	222	1 830	46	96	169	39	-	-	130
VUT Brno	20 080	17 448	10 172	4 688	1 729	918	2 651	901	314	472	971
MZLU v Brně	7 842	6 650	4 592	750	992	324	1 198	574	197	258	169
JAMU v Brně	596	554	322	182	20	30	42	-	20	-	22
Vysoké školy soukromé											
Rašínova VŠ	128	128	128	-	-	-	-	-	-	-	-
AKADEMIE STING	457	138	138	-	-	-	319	319	-	-	-
VŠ K. Engliš v Brně	228	228	228	-	-	-	-	-	-	-	-
BIB School, a.s.	169	-	-	-	-	-	169	169	-	-	-
SVŠE Znojmo, s.r.o.	78	78	78	-	-	-	-	-	-	-	-
Vysoké školy státní											
Univerzita obrany ³⁾	2 039	1 298	727	33	481	57	741	219	248	52	222

¹⁾ magisterské studium v délce 1 až 3 roky, které je pokračováním studia bakalářských programů

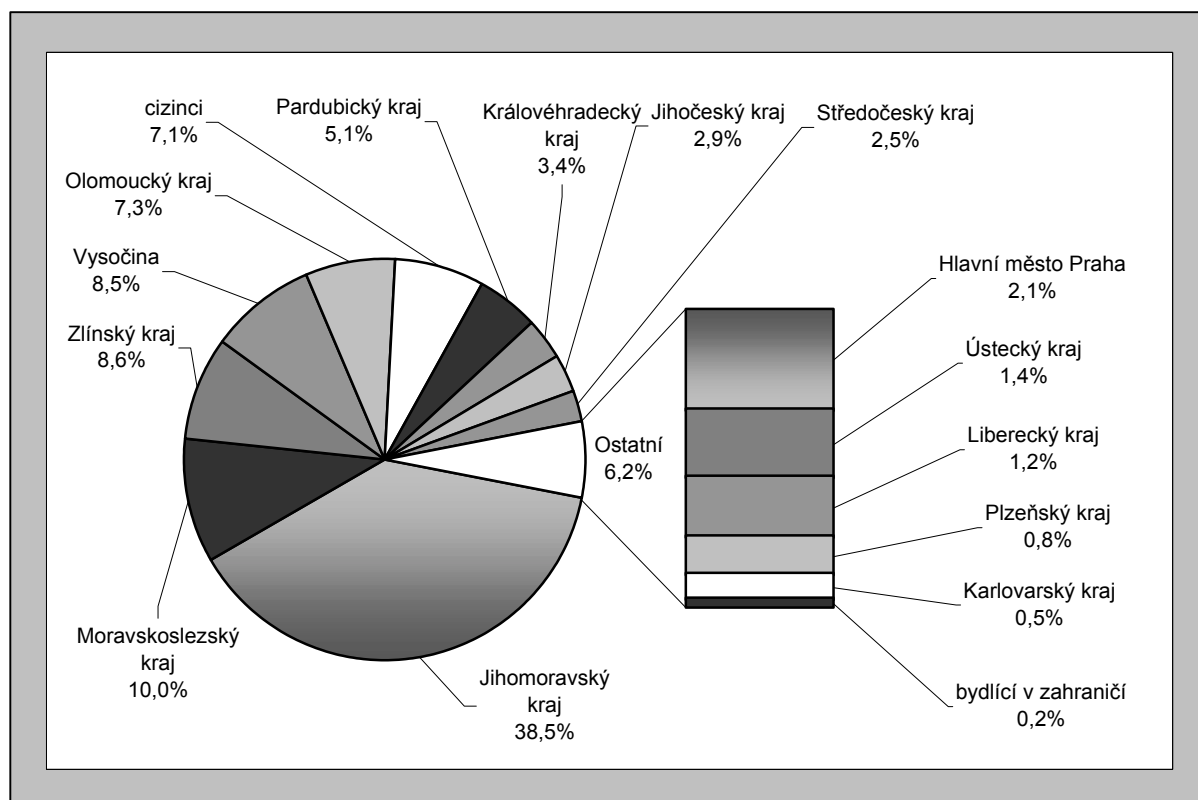
²⁾ magisterské studijní programy v délce 4 až 6 let

³⁾ stav k 31. 10. 2004

Vysoké školství, nebo-li terciární vzdělávání, je nejvyšším stupněm vzdělávací soustavy a v Jihomoravském kraji má dlouhodobou tradici. Počet vysokých škol se s rozvojem soukromého školství zvýšil až na 12 v roce 2005, přičemž 5 vysokých škol bylo veřejných, 1 státní a 6 soukromých. Celkový počet studentů v posledním roce sledovaného období přesáhl 64 tisíc. I když z celkového počtu vysokých škol soukromé tvořily polovinu, na celkovém počtu studentů se ovšem podílely pouze necelými 2 %.

Vysokoškolské vzdělávání se dělí na studium prezenční (51,4 tis. studentů, tj. 80 % celku) a studium distanční a kombinované. Podle studijních programů v prezenčním studiu připadalo téměř 55 % na bakalářský program, více než 30 % na magisterský, přes 10 % na navazující magisterský a téměř 6 % na doktorský studijní program. V distančním a kombinovaném studiu studovalo v roce 2005 13,3 tisíc studentů. Z tohoto počtu připadalo téměř 57 % na bakalářský program a 23 % na doktorské studium. Soukromé vysoké školy v prezenčním i distančním studiu nabízely pouze bakalářský studijní program.

Graf 7 Studenti vysokých škol v Jihomoravském kraji k 31. 10. 2005 podle místa bydliště

Strukturu studentů vysokých škol v Jihomoravském kraji z hlediska trvalého bydliště studenta znázorňuje graf 7. Téměř 24 tisíc studentů (tj. 38,5 %) studovalo vysokou školu v Jihomoravském kraji a zároveň v tomto kraji mělo i trvalé bydliště. V Jihomoravském kraji mělo v roce 2005 bydliště 32,5 tisíc studentů vysokých škol, což znamená, že dalších 8,5 tis. studentů s bydlištěm v kraji studovalo na vysokých školách v jiných krajích. Pokud stav studentů přepočteme na střední stav obyvatel, pak v Jihomoravském kraji tato hodnota činí 28,7 (třetí pořadí mezi krají), nejvyšší byla v Praze (35,9 vysokoškoláků na 1 000 obyvatel) a ve Zlínském kraji (30,7), nejnižší v Karlovarském kraji (18,3).

Pro srovnání úrovně vzdělávání mezi krají lze použít tzv. střední délku vzdělání, což je ukazatel běžně využívaný v mezinárodním srovnávání. Vyjadřuje podíl žáků a studentů všech škol (mimo mateřských) na počtu obyvatel ve věku 6 až 26 let (studenti vysokých škol jsou započtení podle místa trvalého bydliště). Zjištěný podíl určuje střední délku vzdělávání z celkových 21 let vzdělávání. Hodnotou tohoto ukazatele za rok 2005 (14,83) se Jihomoravský kraj řadil dokonce na druhé místo za Hlavní město Prahu (16,71), následoval Zlínský kraj (14,79), nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla vykázána ve Středočeském kraji (12,98).

Centrem vzdělávání v Jihomoravském kraji je krajské město Brno, v roce 2005 se zde nacházelo 76 středních škol, což bylo 41 % z celkového počtu. Na území města bylo 12 odborných učilišť (čtvrtina všech učilišť v kraji), 35 středních odborných škol (42 % z celkového počtu), 18 gymnázií (45 %) a 11 vyšších

odborných škol (69 % z celkového počtu). Z vysokých škol zde pak kromě soukromé vysoké školy ve Znojmě sídlily všechny.

Jihomoravský kraj měl v oblasti formálního vzdělávání nadprůměrné postavení jak u vzdělávání sekundárního, tak u vzdělávání terciárního. U středních škol sice mohou být údaje o počtu žáků zčásti zavádějící, neboť nejsou udávány podle místa trvalého bydliště, obecně ovšem jen nepatrná část studentů středních škol či učilišť při dojíždění do škol překračuje hranice kraje.

Celoživotní vzdělávání

Doba, kdy člověk vystačil se znalostmi, které získal během studia v rámci počátečního vzdělávání, již pominula. Vzrůstá význam osvojování nových poznatků a potřeba jejich znalosti v běžném i pracovním životě – tento proces permanentního poznávání a učení lze nazvat celoživotním vzděláváním (někdy je používán termín **neformální vzdělávání**), které vede ke zlepšení uplatnění na trhu práce. Doplnění vzdělání, zvýšení či změna kvalifikace probíhá formou studia při zaměstnání, formou studijních pobytů, kurzů či rekvalifikací.

Studium při zaměstnání je nejrozšířenější formou dalšího vzdělávání. Zájem o toto studium se během sledovaného období zvyšoval, ve školním roce 2004/2005 v něm bylo zapojeno 14,1 tisíc osob. Většina z nich studovala vysokou školu (11,7 tisíc osob, tj. 83 %) a tvořila téměř pětinu z celkového počtu studentů vysokých škol. Druhý nejvyšší podíl na celkovém počtu studentů měli studenti při zaměstnání ve vyšších odborných školách – 18 %, druhou nejpočetnější skupinou studentů při zaměstnání však byli studenti středních odborných škol (1,6 tisíc osob, tj. 7 % z celkového počtu studentů těchto škol). Nejpadnějším důkazem růstu počtu studentů při zaměstnání je přepočet jejich celkového počtu na 1 000 obyvatel starších 15-ti let, zatímco v roce 2000 (resp. školním roce 2000/2001) tato hodnota činila 5,7 osob, ve školním roce 2004/2005 to už bylo 14,6.

Tab. 2.2.3 Žáci a studenti při zaměstnání podle typu školy

	Školní rok				
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Gymnázia					
počet	43	43	43	43	40
žáci celkem	17 631	17 535	18 010	18 200	18 223
z toho: při zaměstnání					
absolutně	38	38	52	66	49
podíl ze žáků celkem	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3
Střední odborné školy					
počet	85	82	85	90	85
žáci celkem	22 618	22 239	22 409	23 598	24 107
z toho: při zaměstnání					
absolutně	1 383	1 269	1 304	1 456	1 611
podíl ze žáků celkem	6,1	5,7	5,8	6,2	6,7
Vyšší odborné školy					
počet	16	16	16	16	16
žáci celkem	2 995	2 928	3 231	3 818	3 796
z toho: dálkové studium					
absolutně	402	412	645	676	688
podíl ze žáků celkem	13,4	14,1	20,0	17,7	18,1
Veřejné vysoké školy					
počet	5	5	5	5	5
žáci celkem	42 284	45 753	50 519	56 707	61 196
z toho: distanční a kombinované studium					
absolutně	3 633	6 530	6 552	10 535	11 746
podíl ze žáků celkem	8,6	14,3	13,0	18,6	19,2
Bydlící obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)	954,3	955,4	960,3	964,0	967,2
Osoby studující při zaměstnání na školách v Jihomoravském kraji na 1 000 bydlících osob ve věku 15 a více let	5,7	8,6	8,9	13,2	14,6

Zvyšování stupně vzdělání je v zájmu jedince i v zájmu zaměstnavatele. Většina zaměstnavatelů podporuje tento způsob vzdělávání a vytváří účastníkům vhodné studijní podmínky. Další formou zvyšování kvalifikace jsou i studijní pobyty a stáže, které jsou nápomocny při zvládání nových pracovních postupů či technologií. Rozšířenou formou jsou i kurzy. Za účasti odborných lektorů jsou zaměstnanci vzdělávání v různých

oblastech – cizí jazyky, výpočetní technika apod., podporuje se jejich profesní růst. Pro hodnocení této oblasti však není dostatek relevantních statistických informací.

Studium při zaměstnání, studijní pobyty, stáže a kurzy jsou prostředky, jimiž si pracovník zvyšuje stupeň vzdělání, zvyšuje a prohlubuje kvalifikaci, zvyšuje svoji cenu a postavení na trhu práce. Ve všeobecnosti však účastník tohoto vzdělávání práci má. Rekvalifikační kurzy jsou vzděláváním, které je přednostně určeno osobám nezaměstnaným, o práci se ucházejícím. Zaměření rekvalifikačních kurzů by mělo pružně reagovat na potřeby trhu práce, absolventům by měly pomoci k rychlejšímu návratu do zaměstnání.

Tab. 2.2.4 Účastníci rekvalifikací

Pramen: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2001
Uchazeči o zaměstnání celkem k 31. 12.	55 139	63 777	65 454	66 207	63 692	115,5
v tom podle pohlaví:						
muži	27 418	31 958	32 735	32 766	30 953	112,9
ženy	27 721	31 819	32 719	33 441	32 739	118,1
z toho podle věku:						
mladší 30 let	22 753	25 767	25 785	23 887	20 877	91,8
50 a více let	9 136	12 071	12 835	14 050	15 268	167,1
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	17 179	19 182	19 712	19 620	18 784	109,3
vysokoškolské	2 094	2 616	2 600	2 891	2 752	131,4
Uchazeči zařazení do rekvalifikací k 31.12.	529	433	620	461	458	86,6
Podíl uchazečů zařazených do rekvalifikací z počtu uchazečů o zaměstnání k 31. 12.	1,0	0,7	0,9	0,7	0,7	x
Uchazeči o zaměstnání s úspěšně ukončenou rekvalifikací¹⁾	1 568	1 950	2 301	3 052	3 161	201,6
v tom podle pohlaví:						
muži	618	711	902	1 164	1 395	225,7
ženy	950	1 239	1 399	1 888	1 766	185,9
z toho podle věku:						
mladší 30 let	834	973	1 071	1 335	1 229	147,4
50 a více let	97	140	217	296	407	419,6
z toho podle vzdělání:						
základní a SŠ bez maturity	211	331	349	367	394	186,7
vysokoškolské	104	115	141	255	212	203,8

¹⁾ úhrnné roční údaje

Ke konci roku 2005 bylo v Jihomoravském kraji evidováno 63,7 tisíc uchazečů o zaměstnání. Jejich počet se v posledních letech zvyšoval, tabulka 2.2.4 přibližuje jejich skladbu z hlediska pohlaví, věku a vzdělání. Především je zde však uveden počet osob, které úspěšně dokončily rekvalifikaci (jde o kumulované roční údaje). V roce 2005 to bylo 3,2 tisíc úspěšných absolventů, jejich počet byl proti roku 2001 více než dvojnásobný.

Vyšší podíl ukončených rekvalifikací v jednotlivých letech vždy vykazovaly ženy, z hlediska věku byl vyšší podíl evidován u věkové skupiny do 30 let a z hlediska vzdělání byl vždy vyšší podíl u skupiny vysokoškolsky vzdělaných.

Rekvalifikace se podle typu dá rozdělit na **rekvalifikaci specifickou** (cílenou), je početně nejrozšířenější, změna dosavadní kvalifikace je zaměřena na získání teoretických a praktických poznatků pro výkon nové pracovní činnosti, jež vychází z bezprostředních potřeb trhu práce, případně příslibu zaměstnání. Dalším typem je **rekvalifikace doplňková** – jde o doplnění znalostí uchazeče o práci před nástupem do zaměstnání v případě požadavku zaměstnavatele. Zjednodušeně řečeno – první případ by měl napomoci najít nové uplatnění, ve druhém případě jde už o zvládnutí konkrétní činnosti před nástupem do práce. K dalším typům rekvalifikace patří příprava na podnikání, příprava na práci s tělesně postiženým, motivační kurzy atd.

Tab. 2.2.5 Typy rekvalifikací

Pramen: MPSV

	2001	2002	2003	2004	2005	Rozdíl 2005-2001
Účastníci ukončených rekvalifikací celkem	1 568	1 950	2 301	3 052	3 161	¹⁾ 101,6
z toho podle typu rekvalifikace (%):						
specifická	50,6	47,5	42,9	51,3	62,3	11,6
doplňková	5,2	7,7	11,3	13,9	13,3	8,1
z toho podle délky rekvalifikace (%):						
do 1 měsíce	55,2	57,9	60,8	62,4	64,8	9,6
déle než 3 měsíce	16,1	14,6	8,6	11,0	7,9	-8,2
z toho podle délky evidence před rekvalifikací (%):						
do 3 měsíců	24,4	23,3	21,9	23,5	23,6	-0,8
déle než 6 měsíců	51,8	51,5	53,2	51,0	50,6	-1,3
Účastníci umístění po rekvalifikaci celkem	735	844	1 033	1 376	1 428	¹⁾ 194,3
Podíl umístěných účastníků rekvalifikací na počtu umístěných uchazečů ²⁾	33,4	62,2	65,1	66,4	60,7	27,3

¹⁾ změna v %²⁾ včetně uchazečů vyřazených z evidence na vlastní žádost (předpoklad nalezení místa jiným způsobem)

Z hlediska druhu ve sledovaném období převažovaly rekvalifikace specifické, v roce 2005 jich bylo téměř 2 tisíce a tvořily 62,3 % z počtu ukončených, jejich podíl se proti roku 2001 zvýšil o 11,6 bodu. Doplnkových rekvalifikací bylo 420, podíl 13,3 % na celku byl proti roku 2001 o 8,1 bodu vyšší. Absolventů rekvalifikace formou přípravy na podnikání bylo v roce 2005 celkem 215 a svým počtem proti roku 2001 prakticky nahradili absolventy motivačních kurzů.

Podle délky trvání převládaly kurzy krátkodobé s délkou trvání do 1 měsíce, v roce 2005 představovaly téměř 65 %, proti roku 2001 se jejich podíl zvýšil téměř o desetinu. Naproti tomu 249 rekvalifikací (necelých 8 %) bylo delších než 3 měsíce (část z nich byla dokonce delší než 12 měsíců), podíl dlouhodobých rekvalifikací se proti roku 2001 snížil o 8,2 bodu.

Nadpoloviční většina uchazečů o práci do rekvalifikačních kurzů nastupovala více než po 6 měsících v evidenci nezaměstnaných. Souhrnně lze konstatovat, že absolvování rekvalifikačního kurzu úspěšně napomáhalo příštímu pracovnímu uplatnění – absolventi rekvalifikací se v posledních čtyřech letech na počtu umístěných podíleli vždy minimálně 60 procenty.

Využívání informačních technologií

Moderní informační a komunikační technologie zasahují do všech sfér života. Jejich používání již není jen výsadou pracovního života, ale v široké míře zasahují i do soukromého života domácností a jednotlivců. Rozvoj informační společnosti, jak je proces někdy nazýván, je ovšem doprovázen i rozdíly v možnosti přístupu jednotlivců i firem k moderním informačním technologiím. Vytváří se tzv. digitální propad mezi těmi, kteří mohou či nemohou tyto technologie využívat. Je to nový druh sociálních rozdílů, který může prohloubit stávající rozdíly založené na vzdělání, pohlaví, věku, rodinném zázemí, finanční situaci apod.

Z hlediska celoživotního vzdělávání je prolínání informačních a komunikačních technologií do sféry soukromého života důležité pro získávání nových znalostí a dovedností, které je možno uplatnit i v profesním životě. Informace o využívání těchto technologií v domácnostech a jednotlivci byly získány z výběrového šetření, výsledky za Jihomoravský kraj ve srovnání s Českou republikou jsou v tabulce 2.2.6. Výjimečně je zde jako poslední období uvedeno 2. čtvrtletí 2006, které sice vybočuje z dosud sledovaného rozmezí, snahou ale bylo postihnout změnu vybavenosti v čase podle posledních dostupných údajů za regiony.

Na konci sledovaného období bylo v Jihomoravském kraji celkem 55,2 % domácností vybaveno **pevnou telefonní linkou**, téměř 158 tisíc domácností (37,3 %) mělo **osobní počítač** a 119 tisíc z nich bylo napojeno na **internet** (tj. 28,2 % z celkového počtu domácností, resp. 75,7 % z domácností s počítačem). Podíl domácností vybavených těmito prostředky vzrostl ve srovnání s rokem 2003 – u počítačů o 7,5 bodu a u vybavenosti internetem dokonce o 9,6 bodu. V souladu s obecným trendem poklesl podíl domácností vybavených pevnou telefonní linkou – pokles o 11,5 bodu. Přesto byl tento podíl ve srovnání s průměrem za Českou republiku o 2,1 bodu vyšší, mezi ostatními kraji znamenal šesté místo (v Hlavním městě Praze mělo pevnou telefonní linku 76,0 % domácností, na druhé straně v Ústeckém kraji pouze 32,1 % domácností). Také vybavenost osobním počítačem a internetem byla proti průměru ČR vyšší, a to o 1,6 bodu (PC) resp.

o 1,5 bodu (internet). Ve srovnání s ostatními kraji obsadil Jihomoravský kraj 6. místo u vybavenosti počítačem (první Hl. m. Praha 42,4 % domácností, poslední Ústecký kraj 24,9 %) a třetí místo u podílu domácností s přístupem na internet, kde se rozmezí pohybovalo od 36,7 % (Hl.m. Praha) do 19,2 % (Zlínský kraj).

Tab. 2.2.6 Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci ^{*)}

	Jihomoravský kraj				Česká republika			
	2003	2004	2006	index 2006/2003	2003	2004	2006	index 2006/2003
Domácnosti celkem (tis.)	409,0	418,0	423,2	103,5	4 064,0	4 109,9	4 201,2	103,4
z nich vybavené (%):								
pevnou telefonní linkou	66,7	64,9	55,2 ¹⁾	-11,5	62,9	61,9	53,1 ¹⁾	-9,8
osobním počítačem	29,8	33,3	37,3 ¹⁾	7,5	23,8	29,5	35,7 ¹⁾	11,9
z toho připojeným k internetu	18,6	18,7	28,2 ¹⁾	9,6	14,8	19,4	26,7 ¹⁾	11,9
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (tis.)	954,3	957,3 ²⁾	954,4	100,0	8 658,5	8 687,1 ²⁾	8 635,6	99,7
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):								
mobilní telefon	63,0	73,4	80,4 ¹⁾	17,4	66,0	73,8	83,1 ¹⁾	17,1
osobní počítač doma	37,7	40,7	44,0 ¹⁾	6,3	32,6	35,9	43,0 ¹⁾	10,4
internet doma	23,8	23,0	33,4 ¹⁾	9,6	20,8	23,8	32,6 ¹⁾	11,8

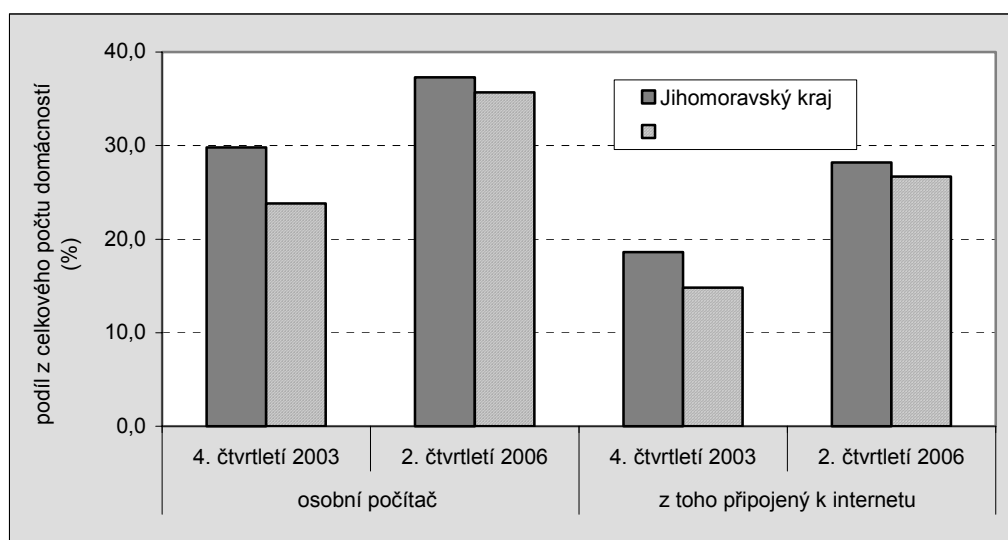
^{*)} období šetření: 4. čtvrtletí sledovaného roku, rok 2006 - 2. čtvrtletí 2006

¹⁾ rozdíl 2006 - 2003 v procentních bodech

²⁾ obyvatelstvo ve věku 16 a více let

V domácnostech Jihomoravského kraje žilo v závěru sledovaného období 954,4 tisíc obyvatel ve věku 16 a více let. Z tohoto počtu více než 80 % mělo k dispozici **mobilní telefon** pro soukromé užití, 44 % mělo osobní počítač a více než třetina měla pro své použití k dispozici internet. Ve srovnání s rokem 2003 se podíly jednotlivců vybavených informačními a komunikačními technologiemi výrazně zvýšily – nejvýrazněji pak u mobilu – o 17,4 bodu. Přesto ve srovnání s průměrem za Českou republiku byla v kraji nižší vybavenost mobilním telefonem (podíl byl o 2,7 bodu nižší), naopak u počítače a internetu republikový průměr převyšovala (o 1,0 resp. o 0,8 bodu).

Graf 8 Vybavenost domácností osobním počítačem a internetem

K šetření, které proběhlo ve 2. čtvrtletí 2006, je možno uvést některá obecná zjištění. Například, že 56 % populace ČR ve věku 16 a více let někdy použilo osobní počítač, dále, že 48 % populace ČR ve věku 16 a více let bylo uživatelem osobního počítače. Za **uživatele osobního počítače** je považován jednotlivec, který použil osobní počítač v posledních 3 měsících. Uživateli osobního počítače bylo více mezi muži než ženami a více mezi mladšími než mezi staršími. Nejbližší k této technologii mají studenti, z nichž v posledních třech měsících použilo počítač 97 % z nich. Podle vzdělání bylo nejvíce uživatelů osobního počítače mezi jednotlivci s vysokoškolským vzděláním (83 % použilo PC v posledních 3 měsících), dále se

středoškolským vzděláním s maturitou (69 %); u uživatelů se základním vzděláním tento podíl činil pouze 34 %.

Podle výsledků šetření někdy použilo internet 47 % populace ČR ve věku 16 a více let. Podíl uživatelů internetu v celkové populaci ve věku 16 a více dosáhl 41 %. Za **uživatele internetu** je považován jednotlivec, který použil internet v posledních třech měsících. Uživatelů internetu bylo více mezi muži než ženami a více mezi mladšími než mezi staršími. Stejně jako u využití počítače i zde byl internet nejvíce využíván studenty (93 %) a jednotlivci s vysokoškolským vzděláním (78 %). Výrazný vliv na použití internetu měla i lokalita, kde občané žijí. V městské populaci byl podíl uživatelů internetu vyšší než tomu bylo na venkově. Celkem 81 % uživatelů internetu jsou pravidelní uživatelé – tj. pracují s internetem alespoň jednou týdně, 41 % uživatelů internetu ho používá každý den. Uživatelé nejčastěji používají internet doma (70 %), dále v práci (45 %) a ve škole (20 %).

K nejpobulárnějším činnostem na internetu patřila komunikace a vyhledávání informací. V období posledních tří měsíců využilo elektronickou poštu 84 % uživatelů internetu. K nejčastějším aktivitám v oblasti vyhledávání patří vyhledávání informací o zboží a službách (vyžilo 72 % uživatelů internetu), vyhledávání služeb týkajících se cestování a ubytování (50 %), prohlížení a stahování novin a časopisů (43 %), hraní a stahování počítačových her a hudby (28 %).

Vzhledem k rostoucímu významu využití počítače a internetu zvláště stojí za zmínku i mezinárodní srovnání úrovně vybavenosti domácností (v tomto srovnání ČR významně zaostává). V roce 2005 bylo v České republice 29 % domácností vybaveno počítačem s připojením na internet, v 15 zemích Evropské unie (členské země před rozšířením EU) to bylo 53 % domácností a v 25 zemích (po rozšíření) pak 48 % domácností. Z evropských zemí byl na čele Island (84 %) a Nizozemsko (78 %), vybavenost domácností počítačem u sousedních států byla následující - Německo 62 %, Rakousko 47 %, Polsko 30 % a Slovensko 23 %.

Podíl jednotlivců starších šestnácti let, kteří využívali internet alespoň 1x týdně, dosáhl v roce 2005 v České republice 36 %. Pro srovnání – v EU 15 to bylo 46 %, v EU 25 pak 43 %, na čele žebříčku byl Island 81 % a Švédsko 76 %, sousední země – Německo 54 %, Rakousko 49 %, Slovensko 43 % a Polsko 29 %.

Výše uvedená fakta, která dokladovala nárůst vybavenosti domácností a používání těchto technologií jednotlivci v kraji či České republice, působila příznivě. Přesto mezinárodní srovnání odhaluje obraz méně příznivý, ukazuje oblast, kde je co dohánět.

Šetření o využívání informačních a komunikačních technologií bylo provedeno i v podnikatelském sektoru a ve veřejné správě, dostupná data byla za rok 2004 za Českou republiku, k výsledkům tedy jen stručně: v podnikatelském sektoru podle dopočtů téměř 94 % ekonomických subjektů, které měly více než 5 zaměstnanců, vlastnilo počítač. Ve všech středních a velkých podnicích byly počítače používány, výjimku tvořily společnosti, kterým činnosti standardně využívající počítač zajišťovaly dodavatelské firmy nebo spřízněné osoby. Celkem 89 % firem bylo připojeno na internet a téměř 59 % firem mělo vlastní webové stránky (navíc polovina z nich i v cizojazyčné verzi).

Podniky využívaly internet zejména k bankovním a finančním službám (74 % podniků), objednání zboží či služeb elektronickou poštou (64 % podniků), k hledání zaměstnanců (20 % podniků), ve vztahu k veřejné správě pak k získávání informací (61 %) a stahování formulářů (57 %). Z celkového počtu zaměstnanců sledovaných firem jich 39 % pracovalo na počítači (30 % z celkového počtu zaměstnanců používalo elektronickou poštu). Využívat informační a komunikační techniku ostatním uživatelům ve firmách umožňovali specialisté ICT (odborníci v oblasti výpočetní techniky), z celkového počtu zaměstnanců firem tvořili 2 %. Informace o počítačových odbornících jsou z výsledků výběrového šetření pracovních sil, kolísající počty pracovníků v Jihomoravském kraji mohou být zkresleny použitou metodou dopočtů.

Tab. 2.2.7 Počítačovní odborníci (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Index 2005/2000
Odborníci v oblasti výpočetní techniky (ICT experti) celkem (tis.osob)	11,3	10,7	9,9	9,9	8,0	11,3	100,0
v tom (%):							
vědci a odborníci	47,8	42,5	34,0	40,2	60,5	54,3	6,5
techničtí pracovníci	52,2	57,5	66,0	59,8	39,5	45,7	-6,5
z celku (%):							
muži	80,5	73,6	72,7	80,4	77,4	86,5	6,0
ženy	19,5	26,4	27,3	19,6	22,6	13,5	-6,0

¹⁾ rozdíl v procentních bodech

Šetření o informačních technologiích ve veřejné správě zahrnovalo právní formu „organizační složka státu“ (ministerstva a ústřední orgány státní správy, úřady práce, soudy), právní formu „kraj“ (krajské úřady) a právní formu „obec nebo městská část“ (městské a obecní úřady, úřady městských částí). Výsledky šetření potvrdily masovou vybavenost orgánů veřejné správy výpočetní technikou, včetně připojení na internet. Výjimku tvořily šetřené obce ve velikostní skupině do 500 obyvatel, kde počítač mělo „pouze“ 97,7 % obcí. Připojení na internet mělo 99,6 % velkých obcí a 92,8 % obcí do 500 obyvatel. U připojení na internet mělo 47,3 % velkých obcí Jihomoravského kraje vysokorychlostní internet. Téměř 84 % velkých obcí České republiky mělo na konci roku 2004 svoji webovou stránku (v Jihomoravském kraji 86,1 % velkých obcí), z malých obcí to bylo 51,5 %.

Používání mobilních telefonů a osobních počítačů je pro většinu obyvatelstva běžnou součástí každodenního pracovního života. Ve všech sektorech hospodářství, u podnikatelských subjektů i ve veřejné správě jsou informační a komunikační technologie široce využívány. Je proto přirozené, že využívání těchto prostředků se rozšiřuje i do domácností a stává se součástí života zejména dětí a mladé generace. Dalšímu rozšíření napomáhá taktéž nabídka na trhu a cenová dostupnost.